

DOI: 10.31866/2617-2674.6.2.2023.289316

Володимир Миславський

*доктор мистецтвознавства, доцент, член-кореспондент;
e-mail: cinema2@i.ua; ORCID: 0000-0003-0339-1820
Харківська державна академія культури, Харків, Україна
Національна академія мистецтв України, Київ, Україна*

**Перерваний політ. Вітчизняне кіно
часів Всеукраїнського фотокіноуправління**

Volodymyr Myslavskyi

*Doctor of Study of Art, Associate Professor, Associate Member;
e-mail: cinema2@i.ua; ORCID: 0000-0003-0339-1820
Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine
National Ukrainian Academy of Arts, Kharkiv, Ukraine*

**Interrupted Flight. Ukrainian Cinema
of the All-Ukrainian Photo and Film Administration Era**

309

Брюховецька Л. І. *Перерваний політ. Українське кіно часів ВУФКУ: спроба реконструкції*: монографія. Київ: Києво-Могилянська академія, 2018. 570 с.

Брюховецька, Л.І., 2018. *Перерваний політ. Українське кіно часів ВУФКУ: спроба реконструкції*. Київ: Києво-Могилянська академія.

Briukhovetska, L.I., 2018. *Perervanyi polyt. Ukrainske kino chasiv VUFKU: sprobа rekonstruktsii* [Interrupted Flight. Ukrainian cinema of the VUFKU period: an attempt at reconstruction]. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy.

У монографії Лариси Брюховецької «Перерваний політ. Українське кіно часів ВУФКУ: спроба реконструкції» на основі документальних джерел – періодики 1920-х років, архівів, а також спогадів учасників кінопроцесу реконструйовано майже невідомий, але надзвичайно насичений і плідний період в історії українського кіно, а саме діяльність Всеукраїнського фотокіноуправління в умовах автономного господарювання. Це дослідження одне з перших в Україні охоплює всебічно не тільки кіномистецтво, а й розвиток кіноіндустрії та кінопрокату, відстоювання правлінням ВУФКУ національних інтересів, завдяки чому кіно здобуло умови для успішного розвитку.

Монографію структуровано наступним чином: «Сім років від здобутків до нищення» (с. 5–208), «Імена» (с. 209–493), «Теорія і критика» (с. 505–545), «Фільми Одеської та Київської кінофабрик ВУФКУ, доступні для перегляду» (с. 546), «Література» (с. 547–552), «Іменний покажчик» (с. 553–566).

Як справедливо зазначає авторка: «ВУФКУ, буди державною установою,

мусило працювати в полі приватного бізнесу, до якого, зокрема, належали орендарі кінотеатрів» (с. 23). Відмітимо, що перед правлінням ВУФКУ стояло складне завдання – з одного боку, треба було виконувати державний фінансовий план, а з іншого – робити фільми, які повинні відповідати пропагандистським завданням комуністичної партії.

Після жовтневого перевороту Всеукраїнський кінокомітет, а потім його послідовник ВУФКУ повинні були, як кажуть, з нуля налагоджувати процеси кіновиробництва (скомпонувати штат кінофабрик, знайти необхідне обладнання, кіноплівку тощо). І з цим завданням ВУФКУ змогло впоратися. За дуже короткий термін українське кустарне кіновиробництво перетворилося на потужну кіногалузь, одну з найкращих у Радянському Союзі.

Особливий сплеск розвитку української кінематографії посідає на роки, коли кіновідомство очолював Захар Хелмно. Завдяки йому починають вироблятися фільми української тематики й до вітчизняного кінематографа

долучаються найяскравіші представники української літератури.

Зазначимо, що у книзі Лариси Брюховецької чимало маловідомих матеріалів. Так, у розділі «Імена» дослідниця наводить цікаві факти про творчість багатьох українських акторів. Окремі глави присвячені Амвросію Бучмі, Івану Замичковському, Миколі Надемському, Юрію Шумському, Семену Свашенку, Сергію Мініну, Степану Шагайді (с. 435–481).

Найцікавішим, на наш погляд, є розділ «Теорія і критика». У вітчизняному кінознавстві практично немає досліджень з аналізом розвитку становлення української «кінодумки» (двотомна книга автора цих рядків «Кінознавчі розвідки в Україні» вийшла на два роки пізніше).

Як справедливо зазначає Л. Брюховецька: «країна з розвиненою кінематографією не може обійтися без таких її складових, як критика і теорія» (с. 505). В Україні давно назріла необхідність дослідження шляхів розвитку вітчизняного кінознавства 1920-х років, без якого вивчення історії та теорії кінематографії сьогодні неможливо.

В монографії Лариси Брюховецької проаналізовано праці тогочасних українських теоретиків кіно – Миколи Бажана, Юрія Яновського, Євгена Черняка, Миколи Ушакова, Василя Хмурого, Леоніда Скрипника (с. 510–540). Звертаючись до досвіду естетичної і критичної думки 1920-х років, Лариса Брюховецька підходить до її оцінки з позиції історизму, розкриває в динаміці процес її становлення.

Безумовно, особливо цінним є дослідження явищ і тенденцій становлення українського кіномистецтва – проблем творчого методу, естетичних категорій і систем, що виникали на перших етапах історичного розвитку українського суспільства, висвітлення ідейно-творчих концепцій тогочасного українського кінематографа, впливу кінокритики та кінознавства на кінематографічну практику. У творчих дискусіях 1920-х років формувались методологічні принципи розвитку кіномистецтва, аналіз яких дає змогу відтворити історичну картину становлення українського кінознавства. Важливим насамперед є вивчення становлення кінознавства як науки.

Під час роботи над монографією авторка опрацювала широке коло літератури та змогла представити досконали реконструкцію розвитку українського кіно 1920-х років (зазначимо, що Л. Брюховецька блискуче проявила себе в дослідженнях українського кінематографа різних періодів та напрямів). До безперечних переваг книги «Перерваний політ. Українське кіно часів ВУФКУ: спроба реконструкції» слід зарахувати її багато ілюстроване оформлення архівними фотографіями та кадрами з фільмів.

Підсумовуючи сказане, хочу порекомендувати ознайомитись із роботою Лариси Брюховецької всім, хто цікавиться історією українського кіно та культури.

Larysa Briukhovetska's monograph "Interrupted Flight. Ukrainian Cinema of the VUFKU Era: An Attempt at Reconstruction", based on documentary sources – periodicals of the 1920s, archives, and

memoirs of participants in the film process – reconstructs an almost unknown but extremely rich and fruitful period in the history of Ukrainian cinema, namely the activities of the All-Ukrainian Photo

and Film Administration (VUFKU) under conditions of autonomous management. This research is one of the first in Ukraine that comprehensively covers not only cinema art, but also the development of the film industry and film distribution, and the defence of national interests by the Ukrainian Film and Photo Administration, which helped cinema to gain conditions for successful development.

The monograph is structured as follows: "Seven Years from Achievement to Destruction" (pp. 5-208), "Names" (pp. 209-493), "Theory and Criticism" (pp. 505-545), "Films of the Odesa and Kyiv Film Studios of the VUFKU Available for Viewing" (p. 546), "Literature" (pp. 547-552), "Index" (pp. 553-566).

As the author rightly notes: "VUFKU, being a state institution, had to work in the field of private business, which included cinema tenants" (p. 23). It should be noted that the VUFKU board had a difficult task: on the one hand, it had to fulfil the state financial plan, and on the other hand, it had to make films that would meet the propaganda objectives of the Communist Party.

After the October coup, the All-Ukrainian Film Committee and then its successor, the Ukrainian Film Association, had to set up film production processes from scratch (to staff film factories, find the necessary equipment, film, etc.). And VUFKU was able to cope with this task. In a very short period, the Ukrainian cottage industry became a robust film industry, one of the best in the Soviet Union.

The development of Ukrainian cinema saw a particular surge in the years when the film agency was headed by Zakhar Helmno. Thanks to him, films with Ukrainian themes began to be produced and the brightest representatives of Ukrainian literature joined the national cinema.

It should be noted that Larysa Briukhovetska's book contains a lot of little-known material. For example, in the section "Names", the researcher provides interesting facts about the work of many Ukrainian actors. Separate chapters are devoted to Ambrosii Buchma, Ivan Zamychkovskyi, Mykola Nademskyi, Yurii Shumskyi, Semen Svashenko, Serhii Minin, and Stepan Shahaida (pp. 435-481).

The most exciting, in our opinion, is the chapter "Theory and Criticism". There are practically no studies in national film studies analysing the development of Ukrainian "film thought" (the author's two-volume book *Film Studies in Ukraine* was published two years later).

As L. Briukhovetska rightly notes: "a state with developed cinema cannot do without such components as criticism and theory" (p. 505). In Ukraine, there is a long-standing need to study how national film studies of the 1920s developed, without which the study of the history and theory of cinema is impossible today.

Larysa Briukhovetska's monograph analyses the works of Ukrainian film theorists of the time – Mykola Bazhan, Yurii Yanovskyi, Yevhen Cherniak, Mykola Ushakov, Vasyl Khmuryi, and Leonid Skrypnyk (pp. 510-540). Referring to the experience of aesthetic and critical thought of the 1920s, Larysa Bryukhovetska approaches its assessment from the standpoint of historicism, revealing the process of its formation in dynamics.

Of course, it is crucial to study the phenomena and trends in the formation of Ukrainian cinema – the problems of the creative method, aesthetic categories and systems that arose in the early stages of the historical development of Ukrainian society, the ideological and

artistic concepts of Ukrainian cinema of that time, the influence of film criticism and film studies on cinematic practice. The creative discussions of the 1920s shaped the methodological principles of the development of cinema, and their analysis allows us to recreate the historical picture of the formation of Ukrainian film studies. First of all, it is important to study the formation of film studies as a science.

While working on the monograph, the author studied a wide range of literature and was able to present a perfect reconstruction of the development of Ukrai-

nian cinema in the 1920s (it should be noted that L. Briukhovetska has brilliantly proved herself in researching Ukrainian cinema of different periods and trends). The undoubted advantages of the book "Interrupted Flight. Ukrainian Cinema of the VUFKU Era: An Attempt at Reconstruction" should be considered one of its indisputable advantages, as it is richly illustrated with archival photographs and film stills.

To sum up, I would recommend reading Larysa Briukhovetska's work to anyone interested in the history of Ukrainian cinema and culture.

